

ТРИНАЕСТ ПЕСАМА

* * *

Мој верни стиху, звони, сећање моје – узлети!
Све кô некад зар није, зар кућу – онако тиху –
крај старих липа не видим? Сви јади клети,
све сумње – сан зар нису? Звони, мој верни стиху...
Нек опет буде мај, нек небо опет се плави.
Ка парку окна – отворена. На паркет, с липа,
широку, ћилибарску траку светлост сипа
и дивну свежину зрак пролећни слави.
Ал' чуј! Уздише парк... радост бескрајна креће,
ту слободне снове рај ми зелени роси.
Сад, што пре, тамо! На капији старицу срећем,
та котарицу плетену од прућа носи.
А чупав, црн пас, преда ме искаче, невезан,
па скичи, поскакује, ушима клепће све више...
Сад напред! Парк простран, лишће мирише
и прелепо шуми. Вију се, измеђ бреза,
под маховином стазе; ред храстова снажних
сасеца их зеленилом влажним
и попут стреле одлеће даље; под моћним дрветом,
до земље повијеним, сва бела, санак свој,
у сјају, клупица снива. Безбрижних мушица рој
над наслоном украсним бди, а сенки решето
на песку жути се. Последње стазе вијугава трака
јоргованом је омеђена, у жбуњу скривена.
Ја крећем у поље. Ту облака сена
прелеће про војске мрава. Ту травка свака
по своме живи; зуј тајанствен, пој кристала чиста –
у зраку прозрачном инсекти славе висину.
Још напред! Кроз трешања млечну белину
зелена река стидљиво блиста,
од блата брокат јој попут мембране...
Ја теби журим, теби, давна моја си река!
Поветарац неуједначен струји издалека
уз петлова сеоских пој, уз хук одмерен с бране.
И неку падину видим наспрам обале,
по трави соотној разбацана брвна леже,

а даље – плот, рјабине у низу расцвале,
над избама крст црквени, у сјају жеже,
и јасно небо... Каква лепота! Ал', однекуд тамо,
мој слух осетљив шкрипу весала чује.
Гле, чамац викендашки лено по води снује,
и девојка у чамцу весла, једном руком само...
рамена повила, шармантна, налик силуети;
занесена, над речним цвећем као да виси.
Ах, то опет ти си, све јеси и све некако ниси!

Мој верни стиху, звони, сећање моје – узлети...

31. јануар 1918.

ДЕТИЊСТВО

I

На звуке, што некад чусмо, у прошлост док плута
и љубав млада и срећа обманута,
пред давно прецвалим и знаним стихом
у зачетку дочитаним, уз осмех и с тугом тихом
ми каткад зборимо: зар се све то већ збило?
И чудимо се да срце је већ заборавило
какав нам чудесан живот би дат, и траја...

II

Једанпут, пун туге, крај прозора стајаш,
а братић, у башти – бог зна чег се играјући –
камичке на зид мета. Намах, чудно замирући,
помислим: зар сам све то и сâм преболео?
И од тог трена, све што бих потом волео,
све доживљено – с тим увреде и успеси –
све, замаглили би светли, тихи осмеси
тих лета младих, чим преда ме стану.

III

И хоћу сад, кад лаки се стихови разма'ну,
то време да зграбим, осам кад ми је било,
да, тек осам лета. Ништа се није молило

ни знало тих дана, ал' много шта, душом свом,
наслућивало већ се. Памтим велики дом,
и степениште памтим, и мраморне Венере жив
међ окнима кип, и у дечјој соби, полусив,
полузлатан, непостојан сјај, што цвета.

IV

Без воље устајах. (Као будући поета
ја више волех сан но стварности лице красно.
Разуме се, не увек: како сам пожуривао страшно
успоравајућу ноћ пред дивно Рождество!)
До десет потом, за столом заузев место,
на језику Шекспира глупости пером дометах,
па онда у шетњу кретах...

V

Пола овог дао бих света
да опет видим онај, млад и светао,
а који сам виђао, кад зими бих шетао
дуж оковане Неве, у јутра величанствена!
Снег што светлуца кô азур, кô седефна пена,
и гранит, обавијен маглама руменим,
у лета рана, како све прија, како плени!

VI

Узнемираваш ме, сну далеки, неистинити...
Кроз лук над Галернајом¹ какав сјај бајковит кипти!
А та брдашца леда измеђ градских липа?
А смех здружен девојчица, а санки шкрипа,
а врапци пегави, а ограда што блиста?
О бајко мила, о радости чиста!

VII

Авај! Све ми другачије сад изгледа:
ни црква није тако висока ни оног дрвореда
на скверу, а балоне већ, сићушне –
румене, плаве, свим лахорима послушне,

¹ Галернаја – улица у самом центру Петербурга, од Сенатског трга до обале Ново-Адмиралтејског канала (ту је невероватно дворско позориште с готичком пећином). (Прим. њев.)

на сивом тргу нико и не продаје...
 Шта да кажем! Свој град не препознајем...

VIII

Ал' зато све дане оне још увек памтим:
 и видим, опет видим, из шетње кад се вратим,
 чим доручкујем – прилећи у кревет пођем.
 Час назначен у снове зна да ми дође...
 Крај мене приседне мати, нежно ме љубит стане,
 паробродиће пружа ми у блокче нацртане...
 Кориснији од свих наука тај тихи је тренут!

IX

Ја волео сам сваку њену бојицу дрвену,
 и мирисног воска густе капи, бојанке, свеске,
 и бразилске лептире, и бајке енглеске;
 са пажњом их слушао; био један од јунака из њих:
 кô страшни витез, смео, кô тужни витез, тих –
 на колена пред вољеном, за правду да се живи...
 О, како ме привлачили Ричард непобедиви,
 неустрашиви Робин Худ, Ланселот мрачни!

X

И слику једну памтим: плови по језеру зрачни,
 широки, ниски чун; положена у њем дева,
 на црној свили лежи, сред белих ружа, а слева
 од мртве, на крми, старац тајанствен седи,
 главе седе одсутно погнуте, мисли да среди,
 а весло кроз воду клизи, онако, ради реда,
 међ локвањима...

XI

А ја као заљубљен гледам,
 меланхолије сањалачке, визија чудних пун,
 на бледило раменâ, на црни онај чун,
 и сад, кô и тад, тужно ме питање прати:
 уз које ће незнане обале пристати,
 та нежна дева, хоће л' се пробудити кад?

XII

О срећна лета, назад, назад се вратите сад!
Уосталом, и не испуних завете вам тајне.
Јер живот дане потом низа сасвим случајне,
без борбе траћене, заборављене, доконе реке.
Ил' не! Погреших! О, године далеке!
У мојој души једно непромењено оста да живи,
а то је – преданост визијама неупоредивим,
та јасна молитва пред чистом лепотом.
Њу издао нисам, и увек пред собом, потом,
ја врата прошлости без страха отварах
и без кајања с оним што прође разговарах!

XIII

Тај живот тих бѝ, кô љубав анђелова.
Дан мирно протица. И сећам се, изнова,
без облака небо широко ми блиста,
фијакер спор, и вожња његова иста,
а пред залазак – колачи и млеко.
А сумрак кад окна обгрли меко
завеса би плава, кријућ мрак огледала,
на сјај полутужан шуштећ падала;
кад лампи зраке у дубину собâ оду
ја ћутке, сâм, играм се на поду
уз невине изуме, с безбрижношћу светом,
подражавам живот дечје надахнут; ето –
од речника дебелих подижем мостове,
а воз на навијање самоуверено ме зове
низ шине гвоздене...

XIV

А онда – и вечеру нуде.
Приближава се ноћ, ту срце сујеверније буде.
Већ намештен је кревет, неко у свеће дува.
Над собом чујем: нека те Господ чува...
Свуд око мрак, и само кроз зазор врата
светлуца уска трака, као од злата.
Ушушкавам се блажено и, подвигши ноге,
под дугу понирем, у забаве обећане, многе...
О, слатке топлине! Под том нестајем дугом...

XV

И чудно: чини се да спавах предуго,
 да пробудих се тек сад, и да ме у сну
 из младости дани сећањем запљусну;
 да страст, брига, мрак – кућног духа шала су нова,
 да ево сад ћу кô дете устати изнова
 и своју лопту и возић у ћошку наћи...
 О, снови! ...

Протећи лета ће, с њима и ја, о истом трошку
 и дрзак и весео, ал' потајно беспомоћан-мали,
 а потом, можда, и потомак неки радознали,
 кад помно стихова мирних ми изучи чете,
 тек с мишљу уздахне: он у срцу био је дете!

21–22. август 1918.

ПЕСНИК

Низ рушевине, црним градом,
 уз понижавајуће хумке гробне –
 не безнадежан, не скрхан јадом,
 но пун живота, снаге особне –

са својом музом невидљивом
 ја безбрижно корачам, штедро,
 и с радошћу неописивом
 погледам горе, у небо ведро.

Ја изнад себе сунце гледим
 и слаткој сузи не одолим,
 и никог не бих да увредим,
 нити бих иког да заволим.

Друкчије среће лице ми доступно,
 друкчија чежња радост ми поста,
 све оно јадно, све преступно,
 далеко негде тамо оста.

Потпаљују се тамо пожари,
 под звонима што туку јако,
 сав свет се тресе, и стари
 не поштује се више закон.

Опијен народ тамо ходи,
на њега пао лудила иг –
на страшилу том – слободи
срамоте је уочљив жиг.

Ја се по страни молим, ликујем,
и ништа више не треба мени,
васељену само да чујем
у душевној својој арени.

Час беседим с таласима,
са ветром час, с птицом путујем
и са светим небесима
ја снове чисте размењујем.

23. октобар 1918.

ПОЕТЕ

Да! У лета вреве и смрада,
док замро још увек није,
жубори, кô бледа нада,
наш пев што једва се лије...
И слаб, умиљат, сувишан,
он чежњом суптилном срми,
кô лептир, сребрен и плишан,
у радионици која грми.

Без милости све тутњи бесно
и тако нам градови груби,
а нама тужнима – тесно,
јер траг нам се занавек губи...
Од грча горког језик нам трне,
ми, пали цари, гледамо горе
како се димњаци страшно црне
у перју румене зоре.

15. јул 1919.

РУСИЈА

Док се у магли чудних дана
још не види шта ће доћи,
док о њој зборе са свих страна,
увредљиво, у слаткоћи –

постранце, ћутке, у спокоју
непоколебив у свом хтењу,
ја незнану Русију своју
потражићу у смирењу –

дуж бајковитог црног леса,
низ реке, низ блата снена,
низ оранице и небеса
што јалово су наднесена.

И тако свуда, моје све је,
у свако село баш ћу заћи...
О, наша заветна нада, где је –
неухватљиву – да л' ћу наћи?

У гај – где сумрак глуви спи
омара влажног – сакривену,
обешчашћену, разбојник зли,
ту ли је баци убијену?

Ил' јутром ћеш кроз село пусто
о, надо! – тек мимо проћи,
уз осмех исти, а који уз то
разумети нећемо моћи?

Ил' старица можда ћеш бити
под тамјана плавим велом,
руком се дрхтавом прекрстити
и дотаћи икону челом?

Где обале засјаће моје?
Лик вољени у чем ћу срести?
Русијо! Уз души невид-боје
ти ли ми цватиш у подсвести?

ЛИЛИТ

Ја умро сам. Еол, врућ јако,
о капке бије склопљене,
и јаворје засипа прахом.
Кад кренем,
и богићи крену, у сваком,
очекујем, Пана ћу срести:
„Па добро, у рај се, изгледа, сместих.”

Заклањајућ од сунца очи,
под пазухом пламти риђе,
девојче голо на врата крочи
с локвањем у коси, приђе
кô жена, витка, тек процвале
и нежне груди – сецну ме ледно
земаљско пролеће једно,
из жбуња кад видех, с обале,
ту близу, да досегнут могу
до кћери млинара, најмлађе,
кад, златна сва, из воде изађе
с мокром брадицом измеђ ногу.

И сад у истом фраку оном
у ком сам убијен јуче,
уз осмех предатора, забави склоном,
пред Лилит ступим, то моје луце.
Преко рамена оком зеленим
тад ошину ме – и одећа
сва одједном плану на мени
и пепео само оста.
И сад се сећам
ту лежај грчки бй, уз крзна жар,
на сточићу вино и нар,
а зид сценама слободним гори.
С два хладна прстића бела,
онако дечје, мој плам је повела:
„Овамо” – тихо прозбори.
Ни принуда, нит каква сила,
тек несташно споро, малена
раздвоји ту, као крила,
преда мном своја колена.
А заводљиво баш, и рада

ту лице забаци одважно,
 и, куковима замахнув тада,
 у незаборавну уђох снажно.
 У змији змија, у посуду посуда,
 у њој клизим, са њом спојен,
 узбуђења вихор луди
 неописив у жару својем –
 кад одједном трже се лако,
 устукнувши, скупиле ноге,
 у вео неки, попут тоге,
 увуче се, и скри се тако,
 блаженства пун, да сагорим
 таман спреман, извисих, буран,
 у лету ја се затетурах
 од ветра чудног. „Отвори” –
 тад крикнух, а ужас пресеца,
 јер опет на улици, ето, стојим
 и виде ме та мрска деца
 с буздованом мојим.
 „Отвори” – а козјих ногу, румених
 све више. „Пусти ме да уђем,
 ил’ ћу полудети сада!”
 А врата ћуте. Пред свима, ту што су,
 ја мучно тад семе просух,
 и схватих, намах – усред сам ада.

1928, Берлин

СНЕГ

О, какав звук! По снегу –
 шкрип, шкрип, шкрип –
 у каљачама нечији след.

Изувијан дебео лед
 оштрицом на доле са стреха виси.
 Снег шкрипав и блистав.
 (О, какав звук!)

А санке иза, све заиста –
 о пете саме – тук-тук.

Сешћу, доле их свешћу
низ стрмину, у равнину:
ноге раширим,
за канап држим.

У снове док тонем своје,
сваки пут мислим:
можда се смилује, заправо,
па ме посети
ушушкано, трапаво
детињство моје.

7. фебруар 1930, Берлин

ФОРМУЛА

На столици, повијен,
без рукава капут.
Тајну тама крије,
а превару – на пут.

Ту промаја пирну,
па, душу за врат,
однесе немирну
под стаклени сат.

Кроз одсјаје пуштен
и вене бројева,
надувен ил' спљоштен
због лула, спојева,

мој се дух преображава:
у хиљадном намотају,
окрета се, размножава,
и замре на крају

у кристалном слапу,
у Ништа најсјајнијем,
а празан је капут
у соби – повијен.

5. април 1931, Берлин

ВЕЧЕ У ПУСТАРИ

Надахнуће, румено небо,
 црн дом с једним окном,
 огњеним. О, то небо,
 огњеним окном упијено!
 Иза ограда коров, оструга,
 суза на травци, нестрта,
 лобања среће, танка, дуга,
 попут лобање хрта.
 Шта ми је? Губим се, увирем,
 у зраку се растварам, пари;
 сад мрмљам и замирем
 у вечерњој пустари.
 Никад ми се није плакало тако.
 Ево га ту, на дну самоме сја.
 Да те донесем, тек ознојено лако,
 трепетно тако, у целости дако,
 овако никад не хтедох ја...

Де, изађи, моје прекрасно,
 за стабљику се држи, кô чичак,
 за окно, још увек небески јасно,
 ил' за први пламичак.
 Свет је можда пуст, и не штеди,
 и бескрај незнања је мог,
 ал', родити се, макар, вреди
 рад овог дисања твог.
 Некад би једноставно, лако:
 две риме – и свеску отвори.
 У младости врелој како
 мутно са тобом зборих.
 Налактиш се, тако, у снази
 на стих што плови кô мост,
 и душа одмах уобрази
 да клизи већ, да полази,
 да самим звездама биће гост.

Ал', код преписа свију,
 кô да се магија намах спречи,
 једна се за другом немоћно крију
 те отежале речи.

Младости моја у самоћи,
сред ноћних непокретних грана;
над реком – изненађења ноћи
у њој потпуно осликана;
и лила боја, љубимац блед и страстан,
код првих стопа невештог млаза,
нестварном луном обасјан
у полумраку парковских стаза;

и сад сећањима увећан,
јачи је, и двапут лепши, у позору,
стари дом, и бесмртна свећа
петролејке на прозору;
и у сну долазак среће,
далеки ветар што зраком вија,
што све хучније на крошње налеће,
и гране на крају свија,
све, што време преоте прстом,
а гледаш – сумрак га проже,
и, јер затворено није чврсто,
већ се одвојити не може.
Трепћућ, око, у огњу живу
док црне прсте преко меће,
фабричких димњака, корова цвеће
гледа, и лименку криву.

Низ пустару по мутној прашини
пас витак промиче крзном снежним.
Вероватно, залутао. Ал' у даљини
већ чује се звиждук упоран, нежни.
И човек кроз сумрак у сусрет мени
иде, и зове. Ја препознајем
то бодар корак твој да је.
Од кад си умро, ти се нимало не промени.

31. јул 1932, Берлин

НА ЗАЛАСКУ

На заласку, крај клупе исте,
као за младости моје чисте,

на заласку, ти знаш којем,
с јарким небом, мајским ројем,

крај клупе с даском полутрулом
високо над реком уснулом,

као тад, у те далеке дане,
осмехни се, бар са стране,

ако је душама умрлим, зато,
да се врате понекад дато.

1935, Берлин

РУСИЈИ

О, молим те, мани ме се што пре!
Вече страшно, живот спава.
Без снаге сам. Ево и мрем
од твојих слепих поплава.

Тај ко свесно оде у туђину,
свестан јада нек са гора виси,
ал' ја сада слазим у долину,
и ни близу да ми пришла ниси.

Ја сам спреман бити мимо света,
без имена да сам. Ја сам спреман
да се с тобом ни у сну не сретам,
ма, и снова никаквих да немам;

да обескрвим себе, осакатим,
да не дирам књиге омиљене,
и наречје свако да прихватим
да језик дам – једино од мене.

Али зато, о Русијо, кроза сузе,
кроза траву два гроба далека,
кроз дрхтавих бреза блузе,
кроз све, што нигда не дочеках,

тим предрагим, слепим оком,
сажали се, не гледај у мене,
не претражуј ни угљено окно,
не опипадај живота ми вене!

Јер, године су прошле, и столеће,
за тугу је, за муку, за стид –
касно, касно! – одговорит нико неће,
непраштања душа подигла је зид.

16. септембар 1939, Париз

* * *

Све, од чег се оно сажима,
у магли светови, снови, мука,
и то, што једноставно примам
здро за готово – твоја је рука;

све то над чиме кров је, тих,
у заточеништву моме пева,
а своди се на четворостих,
к дну идући, чим јамб засева.

И зато што – колико памтим,
станари речника, мог родног мора,
јадничци такви су, и скромно дати:
брег, папраће, јела, зора –

ја читаоца разнежит не могу,
јер музика ми се није дала,
те нерешено примам за слогу
између смисла и гудала.

* * *

„Ал' место тих редом сличица
и начина и каприца, зар, уистину,
тек ивицом једном, именица,
и зрак не дати, и даљину?”

Ја бих додао и оно ново,
ал', као некаква тамо алка,
затворило строј већ је готово
и упустило није дошљака.

1953.

СА СИВОГ СЕВЕРА

Снимке ове, врвом,
север сед поклања.

Живот не отплати
редом сва искања.
А познато дрво
из магле израња.

Ево, на Лугу цесте.
Дом, стубови. Оредеж.
Са свих скоро страна
да до куће дођем
стаза ми је знана.

Тако, некад, дечак боси,
по морског песка траци,
купачима доноси
понешто у шапи.

Све, од камичка тога
обруба љубичастог
до стакла нејасно
зеленкастог,
он свечано дати дође.

Батово ту је, красно.
Рожественско – такође.²

20. децембар 1967, Монџре

(С руској џревео Рагојица Нешовић)

² Живописне обале реке Оредеж, уз мистериозне пећине и многобројне изворе, биле су невероватно привлачне младом Набокову. Ту су се простирала три имања чије су власнике везивале родбинске везе – Рождественско и Вирско имање припадало је породици Рукавишников, а на имању Батово живела је породица Набоков. *(Прим. прев.)*